

Introduction

Bosan community forest lies in the chalnakhel VDC, 15 km southwest of Kathmandu city. The name “Bosan” is derived from the village name Bosan. CF is highly diverse in cultural, biological and religious diversity and natural beauty as well. It represents the typical middle mountain ecological zone. The average slope of the forest is (10-45) degree with North East aspect. The forest is characterized by sub-tropical and temperate vegetation. Altitude varies from 1501 meter to 2245 meter. Bosan CF was gazetted in 2051 B.S with an area of 137.8 Ha. Foot of “chhampa devi” temple is located inside the forest, a famous religious site in the Kathmandu district.

Biological Diversity of Community Forest

Flora

The Bosan CF is very rich in plants diversity. Okhar (*Juglanus regia*), Lali Gurans (*Rhododendron arboretum*), Chilaune (*Schima walichii*), Katus (*Castanopsis indica*), Salla (*pinus roxburghii*) and Utis (*Alnus nepalensis*) are the major timber species of the forest. The major Non-timber forest products in the forest are Kurilo (*Asapargus raceomus*), chiraito (*Swertia chirayita*), pakanbed (*Berginia ciliata*), Timur (*Xanthoxylum armatum*) and gurjo (*Tinospora sinensis*).

Fauna

Wild animals found in the forest area are Barking Deer (*Muntiacus muntjak*), Leopard (*Panthera pardus*), Pangolin (*Manis pentadactyla*), Cat (*Felis chaus*), Fox (*Vulpus vulpus*), Jackal (*Canis aerus*) and Wolf (*Cania lupua*). Similarly, Nepali Kalij, Wild Cock, Asian Koel, Red Whiskered Bulbul, Crow, Hawk, Owl, Sparrow are the most common birds found inside the forest.

Socio-cultural Diversity

The main castes and ethnic groups in the CF include Tamang, Brahmin chhetri and Magar. Agricultural production, livestock rearing and forest resources are main sources of livelihood of the local people.

Forest Management Vision, Goal and Objectives Vision

“Sustainable Management of forest, biodiversity and cultural resources as well as Livelihood promotion of local community”

Goal

“Sustainable Management of forest, biodiversity, cultural resources and ecotourism promotion through participatory management approach ensuring environmental stability and livelihood promotion of local people”

Objectives

- Community based sustainable forest management, wise use of forest products and conservation of natural beauty of the vicinity.
- Community based Biodiversity conservation and wildlife habitat management with in the forest area.
- Community based ecotourism and creation of environment friendly jobs in order to improve livelihood of local people.

Community forest area

Forest Management Activities

Community forest approach is the participatory forest management approach where local users mange and utilize the forest resources in their benefit maintaining the forest health and vitality. Users use their local knowledge and skills in forest management incorporating the technical advices from forestry

professionals. Some of the forest management activities are:

1. Plantation activities
 - Fodder grass plantation (Stylo and Naiper)
 - Lapsi (*Choerospondias axillaris*) plantation
2. Silvicultural activities (cleaning, pruning, singling, thinning, weeding)
3. Fire line construction
4. Forest management training, Fire management training, Forest enterprise development training and workshops
5. Public hearing and participatory governance assessment
6. Soil conservation activities
7. Block management (9 Blocks)

Sustainable Forest Management Programme

Federation of community forest users' Nepal (FECOFUN) in collaboration with Asia Pacific Network for Sustainable Forest Management and Rehabilitation (APFNet) is implementing the project entitled *Demonstration of Sustainable Forest Management with Community Participation (DSFMCP)*. The main objective of this project is to develop the community forest as a demo site for the sustainable forest management while also focusing on economic activities. Bosan community forest is one of the community forest in which this programme is going on. Different activites which are conducted in demo site are:

- Good governance practice and assessment
- Sustainable forest management activities
- Biodiversity monitoring and registration
- Block management
- Forest fire management and fire line construction
- Training on multifunctional utilization of forest and alternative energy

community forest resource center

- Promotion of econimic activities through forest based enterprises
- Plantation activities
- Silvicultural operations

Community Development Activities

- Support to chhampadevi secondary school infrastructure development
- Support to community resource centre establishment
- Support to champa devi temple and Gumba inside the forest area

Income Generation Activities

As per the objective of the CFUGs to establish forest based enterprises and create green jobs to support livelihood of the forest dependent people, community forest users are operating the bio-briquette enterprise utilizing the local forest resources. This enterprise is creating direct employment opportunities to 5 people and 100 indirect opportunities while it is operating.

Environmental Services

- Trekking, forest walk, hiking and meditation can be done inside the forest area.
- Water source from the forest is used in Kirtipur municipality and Lalitpur municipality for drinking.
- Ecosystem regulation/Water regulation

grafted lapsi plantation in demosite

Awards

District forest office Kathmandu Awarded third prize for better management community forest in 2056 and second prize in 2068 B.S. among all the CFUGs in Kathmandu district.

परिचय

यस बोसन सामुदायीक वन नेपालको राजधानी काठमाडौँबाट १५ कि.मी दक्षिणमा अवस्थित छ । प्राकृतिक स्रोतले भरिपुर्ण यस सामुदायीक वनको क्षेत्रफल १३७.८ हेक्टर रहेको छ । यस सामुदायीक वनको पूर्वमा बोसन बस्ती, पश्चीममा चम्पादेवी डाँडा, उत्तरमा बाघ भैरव सा.व, दक्षिणमा कुमारीदेवी सा.व. पर्दछ । चाल्नाखेल गाविस वडा नं. १, २, ३ र ४ मा अवस्थित यस सामुदायीक वनका २६१ उपभोक्ताहरू सक्रिय रूपमा वन संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यमा लागि परेका छन् । उपभोक्ता समुहमा जनजातीको बाहुल्यता रहेको छ । यस सा.व.को कार्य समिती ११ सदस्यीय रहेको छ जसअर्न्तगत युवा र सल्लाहाकार समिती रहेका छन् ।

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

नेपालको राजधानी काठमाडौँ नजिकै रहेको यो वन वि.स. २०४७ साल अघि व्यापक अतिक्रमण र फडानीले गर्दा उजाड भईसकेको थियो । त्यस पछि स्थानियहरूको पहलमा २०४७ सालमा अनौपचारिक रूपमा समुह गठन गरी वनको संरक्षण भएको थियो । बोसन गाँउको नामबाट बोसन सामुदायीक वन उपभोक्ता समुह २०५१ सालमा २४७ घरधुरी आवद्ध भई विधान तथा कार्ययोजना निर्माण गरी यो सामुदायीक वनको रूपमा गठन भएको हो । स्थानिय जनतालाई वन हस्तान्तरण भएपछी वनको सही सदुपयोग तथा फडानि, चोरी निकासी, जैबिक विधिता संरक्षण र भूक्षय नियन्त्रणमा समेत टेवा पुगेको छ ।

सामुदायीक वन व्यवस्थापनका उद्देश्यहरू

- सामुदायीक वनको दिगो व्यवस्थापन गरी दिगो वन व्यवस्थापनको प्रदर्शनीस्थलको रूपमा विकास गर्ने ।
- जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने ।
- पर्यापर्यटनको विकास गरी स्थानिय स्तरमा आर्थिक क्रियाकलापको प्रवर्द्धन गर्ने
- वन श्रोतको समुचित प्रयोग गरी वन उद्यमको विकास गर्ने ।
- जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्ने ।

जैविक विविधता

यस बोसन सामुदायीक वन जैविक विविधताका हिसावले एकदमै धनी रहेको छ । यहा दुर्लभ तथा संरक्षीत वन्यजन्तुको बासस्थान रहेको छ ।

वनस्पति

यो सामुदायीक वनमा मिश्रित प्रजातीको प्राकृतिक वन हो । यस सामुदायीक वनभित्रका मुख्य रूख प्रजातीहरूमा चिलाउने (*schima wallichii*) कटुस (*Castanospis indica*) उतीस (*Alnus nepalensis*) काफल (*Myrica esculenta*) गुरास (*Rhododendron arboretum*) ओखर (*Juglanus regia*) आदी रहेका छन् । गैह्रकाष्ठ वनपैदावारको दृष्टीकोणले पनि यो वन महत्वपुर्ण रहेको छ । यहा कुरीलो (*Asapargus raceomus*) चिराइतो (*Swertia chirayita*), पाखनवेद (*Berginia ciliata*), टिमुर (*Xanthoxylum armatum*) धसिगरे आदी गैह्रकाष्ठ वन पैदावर पाइन्छन् ।

वन्यजन्तु

यस सामुदायीक वनमा वन्यजन्तुको अवस्था राम्रो रहेको छ । यहा पाइने मुख्य स्तनधारी जनावरहरूमा मृग (*Muntiacus muntjak*),

चितुवा (*Panthera pardus*), वन विरालो (*Felis chaus*), दुम्सी, लोख्के आदी रहेका छन् । त्यस्तै सरीसृपहरूमा सालक (*Manis pentadactyla*), छेपारो आदी रहेका छन् । पंक्षीहरूमा कालीज, वन कुखुरा, कोइली, सारौ, ढुकुर, तित्रा, लामपुच्छे आदी रहेका छन् ।

प्रस्तावित भ्यू टावर निर्माणस्थलबाट देखिने मनमोहक हिमालय श्रृंखला

वन विकास क्रियाकलाप

वनलाई विभिन्न ९ खण्डमा विभाजन गरी खण्डगत रूपमा वन व्यवस्थापनका कार्यहरू संचालन भइरहेका छन् । आवश्यकता अनुसार विभिन्न खण्डमा विभिन्न वन संवर्द्धनका क्रियाकलापहरू (Silvicultural operations) जस्तै: गोडमेल, भाडीसफाइ, एक्लाउने र छटनी निरन्तररूपमा गर्दै आइएको छ ।

- अग्नीरेखाको निर्माण
- वृक्षारोपण
- वन व्यवस्थापन तालीम, गोष्ठी संचालन

अग्नी रेखा र्निमाण गर्दै

- भूक्षय नियन्त्रण तथा पानीको स्रोत संरक्षण
- दिगो वन व्यवस्थापनको प्रदर्शनी स्थल निर्माण
- समुहमा आधारित अग्नी नियन्त्रण तालीम

दिगो वन व्यवस्थापन कार्यक्रम

सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ नेपालले (APFNet) को आर्थिक सहयोगमा संचालन गर्दै आईरहेको **समुदायमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन परियोजना** अन्तर्गत सामुदायिक वनको दिगो व्यवस्थापन तथा वन प्रदर्शनि स्थल निर्माण गर्ने उद्देश्यले काठमाण्डौ जिल्लाका सामुदायिक वन मध्येबाट निश्चित मापदण्ड अनुसार बोसन सा.व.उ.स. लाई छनौट गरिएको हो । यसअर्न्तगत निम्न कार्यहरू संचालन भएका छन् :

- सुसासन आकालन तथा अभ्यास
- दिगो वन व्यवस्थापनको अभ्यास
- स्थानिय स्तरमा वनको बहुउपयोगीता तथा वैकल्पिक उर्जा

- विकास तालिम
- वन खण्ड व्यवस्थापन
- वन श्रोत सर्वेक्षण तथा जैविक विविधता अभिलेखिकरण
- सामुदायीक वनको रणनैतिक योजना तर्जुमा गोष्ठी
- दिगो वन व्यवस्थापनको नमुना प्रदर्शनी स्थल वायो विक्रेट
- वनमा आधारित उद्यमको विकास तथा संचालन (**वायो विक्रेट उद्योग**)

सामुदायीक विकास क्रियाकलाप

- श्री चम्पादेवी माध्यमिक विद्यालयको भवन निर्माणको लागि चाहीने काठ उपलब्ध गराईएको ।
- यस सा.व.भित्र रहेको श्री चम्पादेवी मन्दिर तथा गुम्वा निर्माण तथा मर्मत सम्भारका लागि काठ उपलब्ध गराईएको ।
- गाविसस्तरिय विकास निर्माण कार्यमा सहयोग गरीरहेको ।
- विभिन्न संघ संस्था तथा समुहलाई आर्थीक सहयोग गर्दै आएको ।

सामाजीक सुरक्षा कार्यक्रम

- दाहसंस्कारका लागि उपभोक्ता समूहमा निःशुल्क दाउरा उपलब्ध गराउँदै आएको ।
- चम्पादेवी माध्यमिक विद्यालयबाट एस.एल.सी.मा सर्वोत्कृष्ट अंक ल्याउने विद्यार्थीलाई सम्मान गर्ने गरेको ।
- उपभोक्ता समुहभित्रका यूवा समुहको खेलकुद विकासको लागि खेलकुद सामग्री सहयोग गर्दै आएको ।
- श्री चम्पादेवी आमा समुहलाई आर्थिक सहयोग गर्दै आएको ।

आयमुलक क्रियाकलाप

स्थानिय स्रोत र साधनको उपयोग गरी सामुदायीक वनको माध्यमबाट स्थानियस्तरमा आयआर्जन तथा रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्नको लागि **समुदायमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन परियोजना**को सहयोगमा श्री चम्पादेवी वनस्पती गुइठा उद्योगको संचालन गरिएको छ । यस उद्योगको माध्यमबाट प्रत्यक्ष रूपमा ५ जनाले उद्यम सञ्चालन अवधिभर तथा अप्रत्यक्ष रूपमा १०० जना जतीले रोजगारी पाईरहेका छन् ।

वातावरणीय सेवा

- यस सामुदायीक वनको मुहानबाट निस्केको स्वच्छ पानी टौदह, ललितपुर तथा किर्तीपुर नगरपालीकामा प्रयोग हुँदै आएको ।
- प्राकृतीक सौन्दर्यता तथा वातावरणीय स्वच्छता ।
- वन अवलोकन तथा भ्रमण ।

सम्मान

सामुदायीक वनको उचित विकास, संरक्षण तथा सर्वद्धन गरेवापत जिल्ला वन कार्यालयबाट २०५६ सालमा तृतीय तथा २०६८ सालमा द्वितीय पुरस्कार प्राप्त भयो । वनलाई सामुदायीक रूपमा व्यवस्थापन गरेदेखी वनको वातावरणीय तथा जैविक विविधताको अवस्थामा पनी पहिलेभन्दा सकारात्मक सुधार भएको छ ।

D.F.O Regd. No : KAT/TH/MC/ 55/01

श्री बोसन सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह एक चिनारी

श्री बोसन सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह
चाल्नाखेल वडा नं. १-४, बोसन, काठमाडौँ
वागमती अञ्चल, नेपाल
E-mail: bosancfug@yahoo.com
Facebook page: www.facebook.com/boasncfug

सौजन्य

समुदायमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन परियोजना
सामुदायीक वन उपभोक्ता महासंघ नेपाल

